

Голас Радзімы

31 жніўня 1978 г.
№ 35 (1553)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

«Пошук» — так назваў сваю работу фотакарэспандэнт І. ЗМІТРОВІЧ. На яго здымку — акадэмік АН БССР, фізік Фёдар ФЁДАРАУ.

УНІВЕРСАЛЬНАЯ ФОРМА СУПРА-
ЦОЎНІЦТВА КАЛЕКТЫВУ І АДМІНІ-
СТРАЦЫІ

[«Дагавор гарантуе даброты»]
стар. 2—3

СТУДЫІ «БЕЛАРУСЬФІЛЬМ» —
50 ГОД

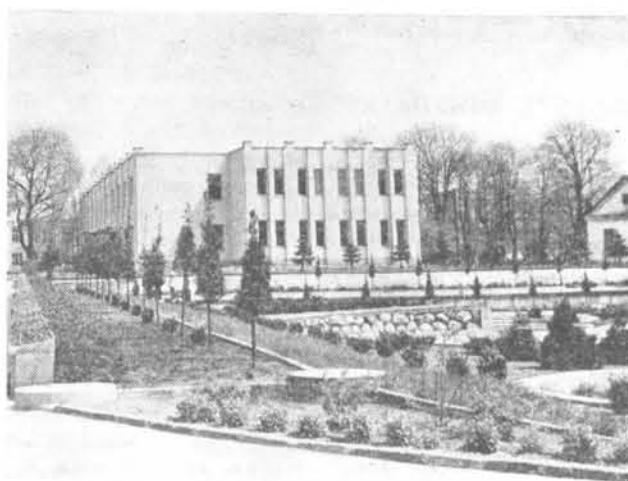
[«Жывы летапіс часу»]
стар. 4

У ПЕСНЯХ ЁН БАЧЫЎ ГІСТОРЫЮ
НАРОДА, ЯГО ЗВЫЧАІ І ХАРАКТАР

[«Даследчык фальклорнай спадчыны»]
стар. 6

С В І С Л А Ч

...Пералік добрых спраў, які можна было б прадоўжыць, стварае ілюзію, быццам для адміністрацыі няма нічога працей, чым стрымаць дадзенае слова. Аднак кіраўніцтва аб'яднання пры гэтым даводзіцца вырашаць часам вельмі сур'ёзныя непрадбачаныя праблемы.

Так, напрыклад, здарылася з рэканструкцыяй цэха № 8. Па калектыўнаму дагавору ў цэху меркавалася палепшыць выцяжную вентыляцыю, што і было зроблена ў сакавіку гэтага года. Аднак якраз у той час аб'яднанне стала асвойваць паточную вытворчасць каларовых тэлевізараў, якія пры цеплапрагрэве вылучаюць вялікую колькасць цяпла. Лінія цеплапрагрэву — некалькі соцень тэлевізараў — падзяляла тэрыторыю цэха на дзве часткі. 1599 рабочых павінны былі працаваць пры тэмпературы, якая перавышала нармальную: вентыляцыя не давала эфекту. Здавалася, фармальна літара калектыўнага дагавора была захавана і з вырашэннем узнікшых праблем можна было б пачакаць да наступнага дагавора. Але адміністрацыя аб'яднання сама правяла ініцыятыву і паклапацілася аб камфорце рабочых цэха № 8. «Гарачую» лінію ізалявалі. Гэта складаная аперацыя, акрамя матэрыяльных расходаў і часу, не заплаваных у калектыўным дагаворы, патрабавала ад кіраўніцтва вядомай рызыкі: мог сарвацца план па выпуску каларовых тэлевізараў. Але майстэрства інжынераў і тэхнікаў было бездакорным. Умовы працы людзей сталі нармальнымі.

Тут, мне здаецца, і хаваецца прычына таго, што ўсе пункты калектыўнага дагавора па аб'яднанню паспяхова выконваюцца. Так бывае толькі тады, калі абодва партнёры — і рабочы калектыў, і адміністрацыя — аднолькава імкнуча да поспеху агульнай справы.

Юрый САПАЖКОУ.

Гэты невялікі, вельмі маляўнічы і ўтульны гарадскі пасёлак ля вытоку ракі Свіслач, былое мястэчка Ваўкавыскага павету Навагрудскага ваяводства, мае даволі цікавую гісторыю. Да XVI стагоддзя тут быў каралеўскі маёнтак, у XVI—XVII стагоддзях Свіслач належала князям Заслаўскім і Крышчынскім, а ў XVIII стагоддзі перайшла да Вінцэнта Тышкевіча, які дабіўся дазволу на вялікія кірмашы і заснаваў у 1806 годзе акадэмічную гімназію, забяспечыўшы яе бібліятэкай і абсталяваннем навуковых кабінетаў. У гімназіі ў свой час вучыліся вядомыя дзеячы навукі і культуры, напрыклад, пісьменнік, гісторык і мастак XIX стагоддзя Юзаф Ігнацы Крашэўскі, які многія свае творы прысвяціў Беларусі. Тут жа з 1847 па 1852 год вучыўся наш славетны зямляк, рэвалюцыйнер-дэмакрат, кіраўнік паўстання 1863—1864 гадоў у Літве і на Беларусі Кастусь Каліноўскі.

Сёння Свіслач — прыгожы раённы цэнтр Гродзенскай вобласці. У апошнія гады пабудаваны добраўпарадкаваны жылы кварталы. Працуе шэраг прамысловых прадпрыемстваў, камбінат бытавога абслугоўвання. Створана вялікая сетка культурна-асветных устаноў: сярэдняя школа, дзіцячыя сады і яслі, Дом піянераў, кінатэатр, бібліятэкі. Кожны дзень гасцінна адчынены дзверы мясцовага Дома культуры. Непадалеку ад цэнтра размясціўся цікавы

па архітэктуры сучасны комплекс раённай бальніцы. Пяціпавярховы будынак уключае мноства разнастайных кабінетаў, палат, залаў і іншых неабходных для медыцынскага абслугоўвання памяшканняў. З гістарычных помнікаў трэба адзначыць будынак былой гімназіі [XIX стагоддзе], парк у былым маёнтку, помнікі К. Каліноўскаму і воінам Савецкай Арміі і партызанам, загінуўшым пры вызваленні Свіслачы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Ю. ЯКІМОВІЧ.
НА ЗДЫМКАХ: сучасны цэнтр Свіслачы з будынкам райкома КПБ; былая гімназія — узор архітэктуры XIX стагоддзя; помнік К. Каліноўскаму.

Фота аўтара.

дзеясловаў загаднага ладу была б так дарэчы. «У 1977 годзе адміністрацыя абавязуецца павысіць узровень механізацыі і аўтаматызацыі працэсаў выкананнем 220 арганізацыйна-тэхнічных мерапрыемстваў на суму 1329,3 тысячы рублёў. Канкрэтна...» «Забяспечыць укараненне вынаходстваў і рацыяналізатарскіх прапаноў рабочых з эканамічным эфектам 1 мільён рублёў. Усяляк заахвочваць наватараў, лічачы іх дзейнасць адной з форм кіравання вытворчасцю». «Прадаставіць для работнікаў аб'яднання бясплатна 270 санаторна-курортных пуцёвак і 700 — у дамы і базы адпачынку; за сродкі з фонду сацыяльных мерапрыемстваў набыць пуцёўкі ў санаторыі, пансіянаты, прафілакторыі, турпаезды на суму 130 тысяч рублёў».

Двойчы ў год Віталій Калінін загадаў па аб'яднанню назначыць камісію, якая старанна правярае, як захоўваецца дагавор. У яе ўваходзіць 17 прадстаўнікоў адміністрацыі, 10 — прафсаюза і іншых грамадскіх арганізацый. Акт праверкі, складзены аўтарытэтным арбітражам, потым зачытваецца на прафсаюзнай канферэнцыі. Пасля дэталёвага абмеркавання гэтага дакумента прымаецца пастанова, якая абавязвае, у прыватнасці, кіраўніцтва аб'яднання і прафком улічыць крытычныя заувагі і прапановы дэлегатаў канферэнцыі. Пастаянныя камісіі прафкома, якія займаюцца развіццём вытворчасці, пытаннямі працы і заробтнай платы, сацыяльнага страхавання, бытам, размеркаваннем жылля і іншымі, вобразна кажучы, пускаюць гадзіннік кантролю...

Дакладнае размеркаванне абавязкаў, як правіла, выключае парушэнне калектыўнага дагавора. Так, з 32 мерапрыемстваў, вызначаных да выканання ў першыя шэсць месяцаў 1977 года, не выкананымі ў тэрмін аказаліся толькі 3, за што віноўнікі — начальнікі ад-

дзеяў былі пакараны матэрыяльна. Затое сярод 29 вырашаных праблем мне з гонарам назвалі такія, як увяд у эксплуатацыю ўласнай паліклінікі, вялікага магазіна заказаў, сярэдняй школы завочнага навучання.

— У нас няма ніякіх прэтэнзій да адміністрацыі, — гаворыць кіраўнік прафсаюзнай арганізацыі аб'яднання Уладзімір Кацук. — Я не помню года, калі б яна парушыла калектыўнае пагадненне, якім бы яно ні было цяжкім.

Аб'яднанне «Гарызонт» вызначаецца ўзростам працуючых. Гэта пераважна маладыя людзі з сярэдняй адукацыяй, з вялікімі інтэлектуальнымі запатрабаваннямі, энергічнымі, ініцыятыўнымі. Іх інтарэсы выходзяць далёка за рамкі вытворчасці. Каб даць ім магчымасць цікава адпачываць і працягваць свае здольнасці, пабудавалі добры клуб і памяшканне для работы гурткаў мастацкай самадзейнасці. Каб аблегчыць маладым людзям клопаты гаспадарчыя, на тэрыторыі аб'яднання ўзвялі гандлёва-бытавы комплекс. Малады калектыў выявіў — і гэта зусім зразумела — схільнасць да спорту. Дырэкцыя падтрымала фізкультурнікаў — цяпер за сто метраў ад галоўных карпусоў аб'яднання раскінуўся заводскі Палац спорту. У ім праводзяцца нават міжнародныя спаборніцтвы. Не засталіся па-за ўвагай адміністрацыі і дзеці рабочых. Непадалеку ад Мінска неўзабаве адкрыецца піянерскі лагер для адпачынку 720 дзяцей у змену. Ён будзе нават лепшым за цяперашні лагер «Хваля», дзе зусім нядаўна пабудаван плавальны басейн з падагрэвам вады.

З соцень вось такіх «трэбаў», на якія адказваюць нязменным «калі ласка», будуюцца ўзаемаадносінны двух бакоў, што заключаюць калектыўны дагавор.

ПРАСЕКИ ЛЯ БАЙКАЛА

Першыя прасекі праклалі ў няходжаных лясах на схілах хрыстоў Улан-Бургасы і Хамар-Дабан на ўсходнім беразе возера Байкал беларускія лесаўпарадкавальнікі. Яны нанеслі на планшэты контуры гэтых масіваў, склалі падрабязнае апісанне.

Беларускаму лесаўпарадкавальнаму прадпрыемству даручаны работы ў водаахоўнай зоне ўнікальнага возера, дзе прырода сканцэнтравала самыя буйныя на нашай планеце запасы прэснай вады. Больш як трыста ўпадаючых ў яго рэк збіраюць вільгаць амаль з трыццаці мільёнаў гектараў лясоў, якія рэгулююць «выдачу» яе Байкалу, служаць выдатным натуральным фільтрам. Каб лясы і надалей надзейна служылі гэтаму ўнікальнаму возеру і спаруджаны экспедыцыі лесаўпарадкавальнікаў і даследчыкаў.

Спецыялісты Беларусі абслеваюць лясы Бурацкай АССР ужо больш за дзесяць год. У мінулым сезоне імі завершана вучэбнае масіваў у раёне БАМА на плошчы больш як 10 мільёнаў гектараў. Складзены праекты арганізацыі і развіцця лясной гаспадаркі і эксплуатацыі тайгі, якая працягнулася на 500 з лішнім кіламетраў.

МАТЭМАТЫКА І УРАДЖАЙ

Супрацоўнікі Інстытута генетыкі і цыталогіі Акадэміі навук Беларусі стварылі арыгінальную праграму для элек-

тронна-вылічальнай машыны. Яна дазваляе без працяглых і дарагіх эксперыментаў на натуре падбіраць аптымальныя «бацькоўскія» пары для атрымання высокаўраджайных гатункаў сельскагаспадарчых культур.

Вучоныя выкарыстоўваюць ступеньчаты метады укаранення матэматычных праграм. Спачатку падлічваюцца магчымыя адрозненні паміж дзвюма гатункамі і складаюцца генетычныя пары. Яны правяраюцца на палях. Пасля паўторных матэматычных даследаванняў ствараецца мадэль, звязваючыся з якой машына выдае дакладныя рэкамендацыі селекцыянерам. Выпрабаванні паказалі, што дзякуючы выкарыстанню матэматычных метадаў тэрміны скарачаюцца амаль удвая. Новы метады выкарыстоўваецца ў селекцыйных цэнтрах рэспублікі для стварэння новых гатункаў кукурузы, пшаніцы, сорга, бавоўны.

Беларускія вучоныя ўжо рэкамендавалі да раяніравання новыя гатункі пшаніцы, грэчкі, сорга. Многія гаспадаркі рэспублікі заключылі з Інстытутам генетыкі і цыталогіі так званыя дагаворы садружнасці. У цесным кантакце вучоных з працаўнікамі палёў быў выведзен, напрыклад, беларускі гатунак цукровых буракоў, які адрозніваецца тым, што кожнае сям'я дае толькі адзін парастак і адзін карань. Выкарыстоўваючы гэтае насенне, земляробы цалкам выслабляюцца ад працаёмкай ручной работы па прарэджванню пасеваў.

Цяпер беларускія вучоныя вядуць работу па стварэнню і паляпшэнню пшанічна-жытных гібрыдаў.

М. Барысевіча, Георгію і яго калегам удалося ўпершыню ў свеце атрымаць генерацыю выпраменьвання пікасекунднай працягласці ў парах складаных арганічных малекул. Гэта адкрыла новыя магчымасці ў даследаванні хуткіх фотафізічных працэсаў, якія працякаюць у газавай фазе ў дыяпазоне звышкароткіх часоў, узброіла працуючых у гэтай галіне вучоных новай эфектыўнай метадалогіяй.

— Дарэчы, — гаворыць калега Талстарожава Дзмітрый Халімановіч, — над гэтай праблемай працавалі і амерыканскія фізікі. Аднак усе іх спробы вырашыць яе аказаліся няўдалымі. Мне думаецца, не апошняю ролю ў нашым поспеху адыгралі працавітасць, настойлівасць і ўпартасць Георгія, яго навуковая эрудыцыя і аптымізм, а таксама стратэгія пошуку, якую дапамог вызначыць акадэмік Барысевіч.

У чым практычнае значэнне праводзімых маладым вучоным эксперыментаў? Спецыялісты лічаць, што яны дапамогуць вырашыць многія праблемы хуткаснага фатаграфавання, шэраг іншых пытанняў, маючых важнае навуковае і народнагаспадарчае значэнне.

Цяпер Георгій Талстарожава кіруе групай маладых вучоных. І ўжо да яго нярэдка звяртаюцца за парадамі. Але калі што-небудзь не атрымаецца, калі трэба знайсці аптымальны варыянт, Талстарожава звяртаецца да М. Барысевіча.

І тады акадэмік, прэзідэнт Акадэміі навук БССР, адсоўвае ўбок паперы, зноў садзіцца побач з вучнем.

С. РУБІН.

ПРАЕКТЫ ЗРОБЛЕНЫ Ў ВІЛЬНЮСЕ

Мінскі станкабудаўнічы завод імя Кірава ў бліжэйшыя гады значна павялічыць выпуск высокакласных працяжных і адрэзных станкоў. Работу над праектам абнаўлення яго вытворчасці завяршылі спецыялісты Вільнюскага філіяла ўсесаюзнага інстытута «Гіпрастанок».

За дзесяць гадоў тут распрацавалі для Беларусі праекты, па якіх пабудавана, будзеца і рэканструюецца больш як 20 прамысловых прадпрыемстваў.

Пры стварэнні комплексу пінскіх прадпрыемстваў — першага такога буйнога вузла ў станкабудаўнічай і інструментальнай прамысловасці краіны — праекціроўшчыкі дабіваліся найбольш эфектыўнага выкарыстання капіталных укладанняў. Прадугледжаны агульны падсобныя службы, энергетычная гаспадарка, дарогі, лініі падземных камунікацый. Такое праектаванне дасць магчымасць пабудоваць пяць прадпрыемстваў на плошчы, дзе раней змясціліся б толькі чатыры.

ЖЫВЫ ЛЕТАПІС ЧАСУ

ПОЧЕМУ РАЗВОДЯТСЯ В СССР

У ФОКУСЕ МІНУЛАГА

У маленькім музеі «Беларусьфільма» — цішыня. Тут мала наведвальнікаў, ды і экспанатаў змясцілася няшмат. Але наколькі красмоўная кожная старонка бяспэчэнных гістарычных сведчанняў! Праходзіш уздоўж стэндаў з пажоўклымі ад часу фатаграфіямі, выцвілымі афішамі — і далёкае мінулае паўстае ў бачнай канкрэтнасці лёсаў, фільмаў, здзяйсненняў, цяжкасцей.

Вось дакументы з самымі першымі прозвішчамі тых, хто ствараў беларускае кіно. Аказваецца, паўстагоддзя назад тут пачыналі класікі савецкага кіно, якія, вядома, тады яшчэ не думалі, што стануць імі. Проста тут раслі, здымалі першыя фільмы і рыхтаваліся да будучых творчых заваяў Іван Пыр'еў, Яфім Дзіган, Марк Данской, Рыгор Рашаль, тут упершыню выйшлі на здымачную пляцоўку акцёры Мікалай Чаркасаў, Барыс Бабачкін, Іван Пераверзеў, Павел Кадачнікаў, Юрый Тулубеў, у беларускіх фільмах упершыню прагучала музыка Ісака Дунаеўскага і Сяргея Пракоф'ева.

Дарэчы, тады многае было ўпершыню.

Рэспубліцы не хапала хлеба — здавалася б, тут ужо не да кінаплёнку.

Рэспубліцы не хапала жылля для тысяч людзей — здавалася б, дзе ўжо тут думаць пра кінапавільёны.

Рэспубліцы не хапала трактароў і станкоў — здавалася б, трэба надоўга забыцца пра кінакамеры...

І ўсё-такі фільмы ствараліся...

Недасканалай тэхнікай, на недасканалай плёнцы здымаліся кадры летапісу першых гадоў Краіны Саветаў. 1 мая 1925 года ў Мінску была адзнята першая кінаплёнка, якая адлюстравала для нашчадкаў малады энтузіязм рэспублікі, што ідзе насустрач новаму дню. А праз некалькі месяцаў з Ленінграда, дзе часова знаходзілася студыя «Белдзяржкіно», выехала здымачная група першага беларускага мастацкага фільма «Лясная бэль».

Пастаноўчыкам быў Юрый Тарыч, уклад якога ў стварэнне беларускага кіно сапраўды неацэнны. Пазней адзін з сучаснікаў рэжысёра напісаў аб ім: «Пры поглядзе на яго ў думках маляваліся не зашарпанія павільёны і калідоры кінаатэлье, а густыя, прыземістыя гаі, дубкі і клёны яго роднай Беларусі, яе бэзавыя лясныя азёры і павольныя, глыбокія рэкі, што цякуць з балот. Ён, не прымушаючы сябе, неяк натуральна дыхаў паветрам міну-

лага, жыватворным паветрам гісторыі нашага народа».

Магутнае дыханне гісторыі вызначыла пафас першага беларускага фільма. У яго аснове ляжала апавяданне аб барацьбе беларускага народа супраць белапольскіх акупантаў. Гэты час быў свежым у памяці народа, і стварэнню фільма дапамагала ўся рэспубліка. Здымкі ішлі ў месцах партызанскіх баёў, галоўныя ролі выконвалі былыя партызаны, а ў адным з эпізодаў нават удзельнічалі Я. Адамовіч, В. Кнорын, А. Чарвякоў — кіраўнікі маладой рэспублікі.

Фільм выйшаў на экраны краіны ў 1926 годзе. Паспех яго ў глядачоў і крытыкаў быў неаспрэчным, а для Юрыя Тарыча ён застаўся яго лепшым творам. Фільм жыве і па сённяшні дзень — ён увайшоў у залаты фонд савецкага кінамастацтва.

ДОЎГІЯ ВЁРСТЫ ВАЙНЫ

У карцін «Беларусьфільма» свая інтанацыя, свой пункт гледжання, свой боль, свая «скразная» тэма, хоць творчая палітра беларускіх майстроў уражае шчодрасцю і разнастайнасцю. Тут фільмы аб далёкім мінулым суседнічаюць з роздумам аб сённяшнім дні, эпічныя карціны «ўжываюцца» з камернымі стужкамі, вынаходніцкія мультиплікацыйныя гісторыі толькі падкрэсліваюць неаспрэчную праўду дакументальных сведчанняў. І ўсё ж, думаецца, ёсць глыбокі сэнс у тым, што «Беларусьфільм» нярэдка называюць «партызанскай студыяй». Сапраўды, творчы патэнцыял калектыву ў першую чаргу вызначаюць фільмы, якія раскажваюць аб Вялікай Айчыннай вайне.

«Было нас дзевяць мільёнаў, 374 тысячы пайшлі ў лясы, 70 тысяч змагаліся ў падполлі. Мільёны не называлі сябе партызанамі, але таксама змагаліся — кожны дзень, кожную гадзіну — за чалавечую годнасць, за жыццё сваё і блізкіх. Вявала ўся Беларусь, сама зямля, нашы лясы...» Гэтыя словы з фільма-дылогіі «Вайна пад стрэхамі» і «Сыны ідуць у бой» у многім тлумачаць прычыны няспыннай увагі беларускіх мастакоў да тэмы чалавека на вайне. Сваю задачу беларускія майстры экрана бачаць у тым, каб раскажаць праўду аб подзвігу народа, аб гераічных лёсах мільёнаў салдат, якія прайшлі доўгімі франтавымі дарогамі ад Брэста да Масквы і ад Масквы да Берліна.

Яшчэ ў гады вайны франтавыя аператары пачалі весці дакументальныя летапіс народнага подзвігу, а пачынаючы са славуага фільма пра Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава, знятага ў 1950 годзе, майстры беларускага кіно паслядоўна вядуць і мастацкае даследаванне гэтай тэмы. Сёння на студыі засталася ўжо нямнога людзей, якія вынеслі на сваіх плячах неверагодны цяжар ваенных год, але тэма народнага подзвігу прыцягвае

да сябе і маладых мастакоў. Дакументальныя стужкі з выразнымі назвамі — «Сустрэча герояў Брэста», «Бронзавы салдат», «Магілы не маўчаць», «Боль мой — Хатынь», дзiesiąткі лепшых мастацкіх фільмаў ствараюць тую гераічную панараму, на якой адлюстраваны выдатныя вобразы абаронцаў Радзімы.

З якой сталі былі зроблены людзі, якія высталялі ў смяротнай сутычцы, адолелі азвэржышага ў злосці ворага, вярнуліся з франтавых акупаў на спаленыя землі, каб нанова будаваць, гадаваць, жыць? Гэтыя пытанні паўстаюць перад кожным пакаленнем беларускіх майстроў экрана. Радавы салдат Іван Цярэшка, які змог падняцца на альпійскія вышыні духу («Альпійская балада»); легендарны партызанскі камандзір Мінаі Шмыроў, які страціў на вайне чатырох дзяцей, але не стаў жорсткім («Бацька»); падлетак Міхась Пашкевіч, які вытрымаў цяжар нечалавечых выпрабаванняў («Цераз могілкі»); адважныя мінскія падпольшчыкі, якія кожную гадзіну рызыкавалі жыццём («Руіны страляюць»), дзiesiąткі партызан, што прарываліся скрозь агонь блакады («Полымя»), — гэтыя героі не толькі дапамагаюць сучаснікам зразумець вытокі гераізму нашага народа ў вайне, але і вучаць мужнасці, стойкасці, якія патрэбны чалавеку ва ўсе часы.

Названыя вышэй фільмы вытрымалі выпрабаванне часам. А цяпер на кінастудыі здымаюцца новыя карціны. Рэжысёр І. Шульман закончыў работу над стужкай «Пара лістападу», якая раскажа аб тым, як доўга заживаюць раны вайны. Малады пастаноўшчык М. Пташук здымае пяцісерыйны тэлевізійны фільм, прысвечаны барацьбе моладзі з акупантамі. Цяпер на экраны краіны ідзе першы беларускі шырокафармацыйны фільм «Чорная бяроза». Эпізоды партызанскіх баёў у гэтым фільме чаргуюцца з кадрамі аднаўлення Мінска. Так у фільме нараджаецца вобраз гісторыі, вобраз народа, які помніць аб мінулым.

РАСКЛАД НА ЗАЎТРА

За паўстагоддзя беларускія майстры знялі больш як 200 ігравых стужак для кіно і тэлебачання, сотні дакументальных, навукова-папулярных, мультиплікацыйных фільмаў. Сёння «Беларусьфільм» — добра аснашчаная кінастудыя, якая выпускае штогод каля ста мастацкіх, тэлевізійных і дакументальных карцін. На натурнай пляцоўцы студыі, адной з самых вялікіх у краіне, часта можна ўбачыць балгарскія, югаслаўскія, польскія здымачныя групы. Стужкі з маркай «Беларусьфільма» карыстаюцца заслужаным поспехам на ўсесаюзным экране. Лепшым работам

студыі апладзіравала фестывальная публіка Венецыі і Аберхаўзена, Варны і Дэлі, Тэгерана і Будапешта, а прызам і дыпламам усесаюзных аглядаў даўно ўжо не хапае месца ў музеі. Так, сёння поспехі беларускага кіно вядомыя. А якім будзе яго заўтрашні дзень?

Распрацоўваецца генеральны план развіцця кінастудыі на працяглы перыяд — да 1990 года. Праз некалькі год вырастуць новыя павільёны, цэхі, з'явіцца новая апаратура. Але вытворчая база, якая б важная ні была яна ў сучасным кіно, яшчэ, вядома, не вырашае праблему з'яўлення тэлевізійных фільмаў. Якім будзе беларускае кіно заўтра, залежыць ад яго творцаў. Сёння аблічча «Беларусьфільма» вызначаюць рэжысёры сярэдняга пакалення — В. Тураў, І. Дабралюбаў, В. Чацверыкоў, В. Нікіфараў, У. Шаталаў, Б. Сарахатунаў, А. Карпаў. Фільмы гэтых рэжысёраў — прыкметная з'ява на экране, іх новых работ чакаюць, але ж чакаюць і фільмаў тых рэжысёраў, якія, здаецца, зусім нядаўна зрабілі свае першыя пастаноўкі.

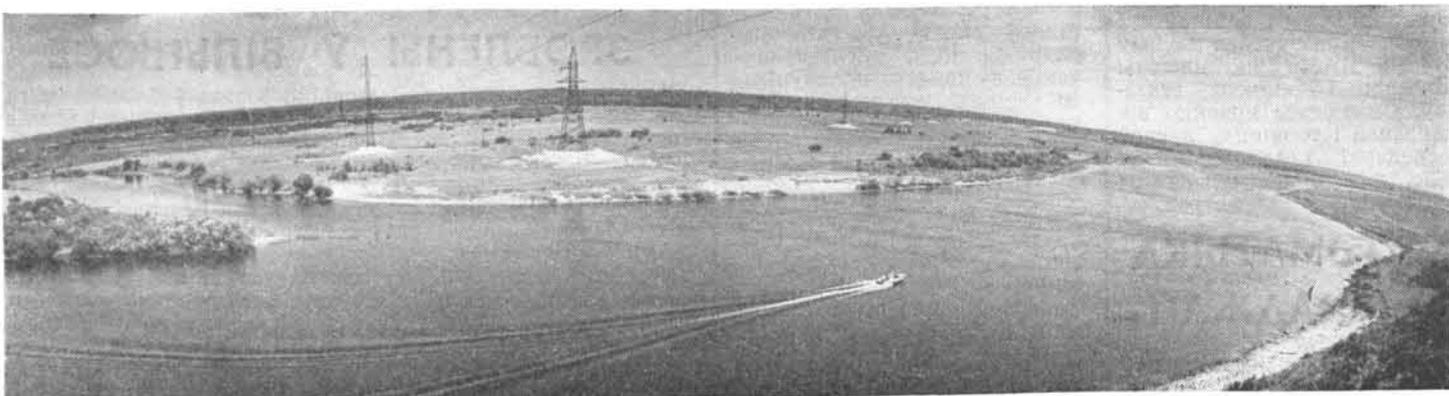
Да трагічнай тэмы — вайна і дзеці — звярнуўся нядаўна малады рэжысёр Валерый Рубінчык. Здавалася б, што можна сказаць новага ў гэтай далёка не новай тэме, тым больш, што рэжысёр проста ў сілу свайго ўзросту не можа помніць увесь трагізм таго часу?

Але фільм «Вянок санетаў» якраз і ўражае глядачоў свежым поглядам на падзеі мінулага, пранізлівай паэтычнай інтанацыяй. Твор успрымаецца як лірычны верш вялікай эмацыянальнай сілы, усёй сваёй унутранай сутнасцю пратэстуючы супраць зла, якое нясутыцы вайны. Гэта карціна заваявала галоўны прыз Усесаюзнага фестывалю ў Рызе, яго з поспехам паказвалі ў Кане, Лакарна, Парыжы.

Два фільмы зняў для тэлевізійнага экрана рэжысёр Леанід Нячаеў, але яго імя ўжо называюць у ліку лепшых маладых рэжысёраў краіны, што працуюць у цяжкім жанры дзіцячага кіно. Старыя добрыя казкі пра драўлянага хлопчыка Бураціна і дзяўчынку, якую называлі Чырвоная Шапачка, рэжысёр раскажаў сучаснай мовай для сучасных дзяцей.

Нядаўна закончылі сваю першую работу тры маладыя рэжысёры С. Сычоў, М. Лук'янаў і А. Яфрэмаў. Яны знялі кінаальманах па навелах лаўрэата Ленінскай прэміі Васіля Шукшына. Пачырк дэбютантаў у гэтай стужцы часамі яшчэ няроўны, але маральная пазіцыя рэжысёраў выяўляецца дастаткова выразна. Цяпер гэтыя рэжысёры працуюць над новымі фільмамі, як працуюць над імі яшчэ дзiesiąткі іншых майстроў экрана, ад якіх залежаць сёння і заўтра «Беларусьфільма»...

Леанід ПАЎЛЮЧЫК.

Рака Бярэзіна.

Фота 3. ШЭГЕЛЬМАНА.

В статье 53 Конституции СССР говорится: «Брак основывается на добровольном согласии женщины и мужчины». Это, в частности, означает, что женщину и мужчину нельзя принудить оставаться в браке, которого они не желают. По воле развода сочетается с бережным отношением к семье. Та же конституционная статья начинается словами: «Семья находится под защитой государства».

Способов защиты семьи много. На суды, например, возлагается обязанность принимать меры к примирению супругов. Брак расторгается только в случае, если судом установлено, что «дальнейшая совместная жизнь супругов и сохранение семьи стали невозможными».

Чтобы яснее представлять социальное значение развода, нужно знать, в каком состоянии находятся существующие семьи. Одно из таких социологических исследований было проведено в столице Белоруссии Минске. Опрашивались работники и рабочие (на камвольном комбинате и подшипниковом заводе), а также техническая интеллигенция (сотрудники трех больших конструкторских бюро) — около 1 600 человек. Им предложили выбрать для характеристики своей семьи одно из следующих суждений:

1. Мы привязаны друг к другу, заботимся друг о друге, нам приятно быть вместе.

2. Нам не всегда хорошо вместе, но нас объединяет некоторая привязанность, работа и взаимная поддержка.

3. У нас каждый заботится прежде всего о себе.

На подшипниковом заводе, к примеру, первый ответ избрали 72,4 процента опрошенных, второй — 22,8, третий — 4,8 процента. Поскольку эти результаты весьма близки к средним, можно говорить о значительном удельном весе благополучных семей.

Однако нас должно интересовать не только соотношение между счастливыми, удовлетворительными и неудачными браками, но и пропорция между числом пар, вступающих в брак и расторгающих его. В 1976 году на каждые три регистрации брака приходилась одна регистрация развода. А в таких больших городах, как, скажем, Минск, соотношение было несколько иным: на каждые 100 регистраций брака приходилось 39 регистраций развода. (Справедливости ради необходимо отметить, что это высокие, но отнюдь не самые высокие показатели. В том же году в Швеции на 100 браков приходилось 60 разводов, а в США — 44.)

Конечно, разведенные мужчины и женщины могут вступать в брак повторно. Но это происходит далеко не всегда. Вот почему развод напоминает двуликого Януса. С одной стороны, он улучшает структуру существующих браков, а с другой — мы все чаще сталкиваемся с хорошо известными нежелательными последствиями распада семей.

Почему же супруги разводятся? Перечислю причины, которые суды в своих решениях называют наиболее часто: злоупотребление спиртными напитками, негуманное отношение к другому супругу, супружеская измена, утрата чувств, несовместимость ха-

ракторов. Но есть причины и более глубокие.

Однако «причина причин» сравнительно высокого уровня разводов в СССР заключается, с моей точки зрения, в несоответствии между положением женщины в обществе и семье.

Советские женщины равноправны с мужчинами де-юре и де-факто. В области высшего и среднего специального образования они уже обогнали мужчин. Каждый третий инженер и юрист, каждый второй техник и конструктор — женщина, из каждых четырех советских врачей и учителей — три женщины. Депутатами советского парламента избраны 475 женщин (почти треть депутатского корпуса).

Но в сфере семьи все еще сохраняются остатки бывшего фактического неравенства. У мужчин «сознание отстает от бытия». Они нередко не хотят выполнять традиционно женскую работу, хотя в городских семьях нет или почти нет традиционно мужских работ. Социологи констатируют: в семье, где есть дети, женщины тратят в два раза больше времени на ведение хозяйства, чем мужчины.

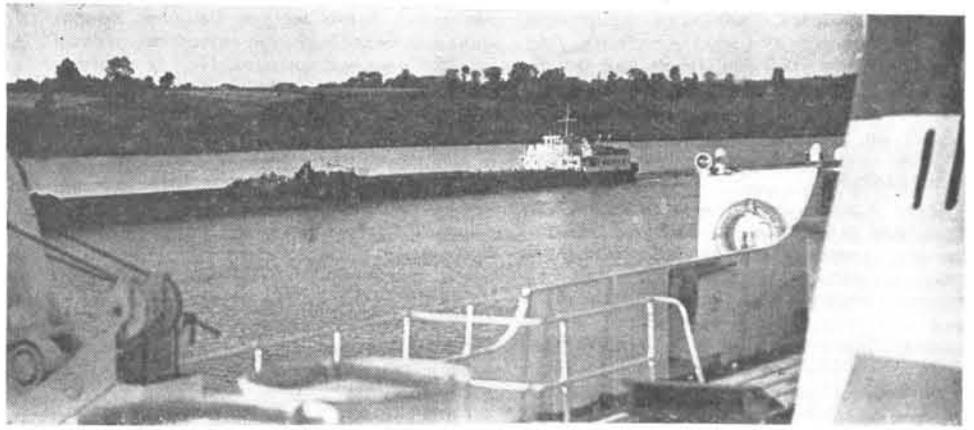
Социологические исследования постоянно дают один и тот же результат: там, где домашние обязанности целиком выполняет жена, неудачных браков больше, чем счастливых, а там, где оба супруга несут одинаковую нагрузку, счастливых браков во много раз больше, чем неудачных.

Для исправления положения необходимо, во-первых, создать условия, позволяющие женщинам гармонично сочетать общественно полезный труд с материнством, с ведением домашнего хозяйства. До 1980 года для работающих женщин будет введен частично оплачиваемый отпуск по уходу за ребенком, пока ему не исполнится год (в дополнение к существующему полностью оплачиваемому 112-дневному отпуску по беременности и родам). Сегодня для женщин, имеющих детей, создаются более широкие возможности работать неполный рабочий день или неполную рабочую неделю, а также на дому.

Это соответствует положению статьи 35 нового Основного Закона страны, принятого в октябре 1977 года, предусматривающей «постепенное сокращение рабочего времени женщин, имеющих малолетних детей». В этой же статье говорится и о создании «условий, позволяющих женщинам сочетать труд с материнством». Иными словами, программа помощи работающим матерям закреплена конституционно.

Более справедливое распределение семейных обязанностей между мужем и женой достигается и прямым путем — активным вовлечением в домашние работы мужчин. Полное равенство, а отсюда и прочность брака могут быть достигнуты, если отношения между супругами строятся на основе принципа: от каждого — по его способностям, каждому — по его потребностям в пределах тех возможностей, которыми располагает семья. Таков нравственный идеал. Большую роль в его популяризации играют общественные организации, средства массовой информации. Приятно отметить, что исследования советских социологов в последние годы фиксируют рост удельного веса молодых семей, отношения в которых близки к рекомендуемому.

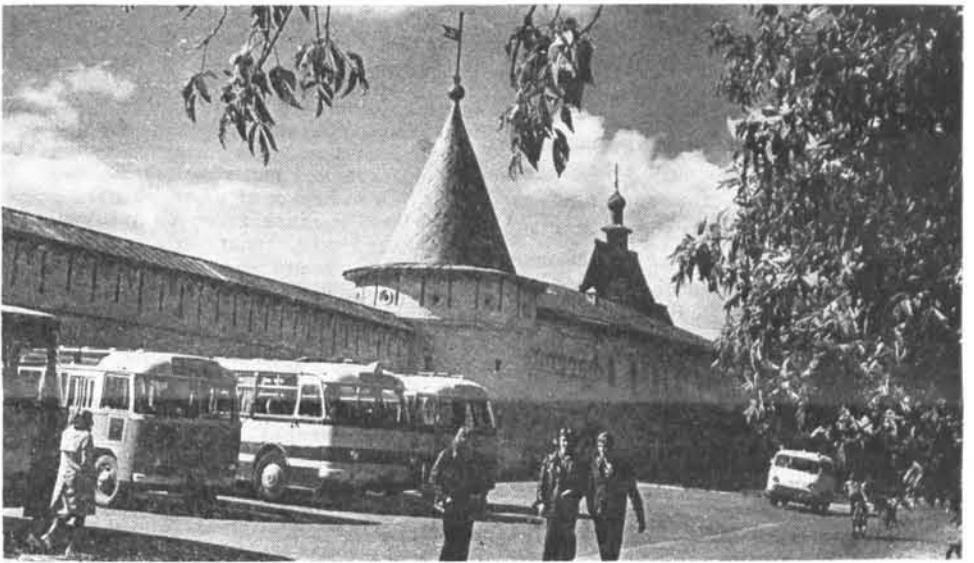
Николай ЮРКЕВИЧ,
профессор.

Каждый год тысячи туристов совершают увлекательное путешествие по маршруту Москва — Астрахань. Теплоход идет по Волге — самой многоводной и самой длинной реке в Европе. Бассейн Волги размещен в нескольких природных зонах — лесной, лесостепной, степной и полупустынной. Перед отдыхающими, которых всегда много на палубах, проплывают неповторимой красоты волжские пейзажи. Туристы видят реку-труженицу, по которой баржи и грузовые суда перевозят лес, нефть, строительные материалы, хлеб, соль и многое другое. Волжская вода вращает турбины десятков гидроэлектростанций. Теплоходы заходят в крупнейшие порты, раскинувшиеся на волжских берегах: Калинин, Горький, Ярославль, Казань, Саратов, Волгоград, Астрахань. Туристы совершают экскурсии по городам, знакомятся с достопримечательностями этих городов, их древней архитектурой и новостройками.

НА СНИМКАХ: Волгоград. Памятник на Мамаевом кургане тем, кто погиб у стен этого легендарного города, кто отдал жизнь за свободу Родины в годы Великой Отечественной войны; Казань. Кремль времен царя Ивана Грозного; Волга трудится; Ипатьевский монастырь XV века под Костромой.

Фото Э. ЭЛЬКСИНА.

ЛЕНИН И АМЕРИКАНСКИЕ РАБОЧИЕ

Прошло 60 лет с тех пор, как В. И. Ленин написал свое знаменитое «Письмо к американским рабочим». Оно было написано 20 августа 1918 года и через день опубликовано в газете «Правда».

Что побудило Ленина обратиться непосредственно к американским рабочим? Ведь до этого в дипломатической практике едва ли существовал подобный прецедент, чтобы глава правительства пожелал разговаривать о важнейших государственных делах не с официальными руководителями другой страны, а с ее народом.

Как известно, в Декрете о мире, принятом в первый же день Великой Октябрьской социалистической революции, Советское правительство обратилось ко всем воюющим народам и их правительствам с предложением «начать немедленно переговоры о справедливом демократическом мире». Этот исторический документ провозгласил идею мирного сосуществования ведущим принципом советской внешней политики. Но этот принцип был отвергнут империалистическими государствами, и правящие круги обеих воюющих западных коалиций и США, желая ускорить падение Советской власти, всячески способствовали разжиганию гражданской войны в России.

По-иному относились к молодой Советской республике трудящиеся массы. Они приветствовали появление первого в мире социалистического государства. Большой притяга-

тельной силой обладали провозглашенные и осуществляемые рабоче-крестьянской Россией новые принципы в отношениях между народами и государствами.

Вскоре после победы Октября трудящиеся Владивостока получили письмо от докеров Сизтла. Выражая в письме солидарность с народом молодой социалистической республики, американские рабочие сообщали, что монополистическая пресса Америки нагромождает вокруг Советов горы лжи, и просили прислать к ним советских людей, которые могли бы рассказать американскому народу правду о русской революции.

Вот тогда-то трудящиеся Владивостока и отправили в Сизтл морской транспорт «Шилка» со своими представителями, которые везли декреты Советской власти, газеты и брошюры. После неимоверно трудного путешествия «Шилка», выполнив свою задачу, благополучно вернулась на родину. Самым ценным ее «грузом» было письмо докеров Сизтла В. И. Ленину.

Русские рабочие, взяв в свои руки контроль и создавая новый общественный строй, писали американским докерам, творят больше, чем свое собственное будущее, они вдохновляют и ускоряют революционное движение, подобного которому мир еще никогда не видывал...

«Письмо к американским рабочим» В. И. Ленина явилось

ответом на послание докеров Сизтла.

В условиях тогдашней блокады Советской России капиталистическими странами доставка письма Ленина в Америку была почти невозможным делом. Два человека, два большевика имеют непосредственное отношение к выполнению ленинского задания. Это — Михаил Бородин, который привез письмо в Стокгольм, и Петр Травин, доставивший его затем в Нью-Йорк.

Перечитывая сейчас это письмо, нельзя не поражаться силе ленинской аргументации, глубине мысли и точности выводов. В качестве главы рабочего государства Ленин просто и задушевно, без всяких дипломатических экивоков беседует с рабочими другой страны, доносит в «Письме» до всего мира правду о Советской России.

Ленин неопровержимо обосновал в этом письме неразрывность и единство национальных и интернациональных форм борьбы трудящихся масс. Он подчеркнул прямую зависимость мирового пролетарского движения, борьбы всех угнетенных от судеб российской революции, в то время находившейся в смертельной схватке с полчищами внутренней контрреволюции и иностранной интервенции. Вдохновенное ленинское «Письмо» пронизано мыслью о том, что социализм, мир — это дело всего пролетариата, всего прогрессивного человечества.

Непреодолимую ценность имеют мысли Ленина об аме-

риканской революционной традиции, которую восприняли лучшие представители американского пролетариата, неоднократно выражавшие свое полное сочувствие большевикам.

Об этой стороне ленинского «Письма» хорошо сказал Генеральный секретарь Компартии США Гэс Холл: «Ленин связал нервные окончания наших собственных революционных традиций с традициями новой социалистической революции... Он прочистил прогрессивные родники наших революционных традиций и влил новую жизнь в течения, от которых зависит наше собственное историческое развитие».

Ленин был убежден в том, что американские рабочие не пойдут за буржуазией и поддержат борьбу молодого Советского государства. Эта уверенность оправдалась. Растущие массовые выступления американских рабочих под лозунгом «Руки прочь от Советской России!», выступления американских солдат на Архангельском и Сибирском фронтах явились важнейшими факторами, вынудившими США прекратить агрессию. Ленин подчеркивал: «Новый мир, мир социализма, — вот что встает перед нами в своем очертании, как Советская Республика».

Ныне новый мир, мир социализма вышел далеко за пределы одной страны. Мировой социализм стал решающим фактором в борьбе народов за мир, за социальный прогресс.

Иван ПОДКОПАЕВ,
АПН.

У БЕЛАРУСКІМ літаратурна-грамадскім руху першай паловы мінулага стагоддзя прыкметна вылучаецца постаць Ігната Храпавіцкага, чалавека шырокага кругагляда і яркага таленту. Для яго, як і для ўсёй нацыянальнай інтэлігенцыі таго пакалення, духоўная спадчына продкаў была пучыводнай зоркай на шляху да пазнання свайго народа, яго гісторыі, псіхалогіі, маральных і эстэтычных ідэалаў.

Ігнат Храпавіцкі рупліва збіраў і даследаваў фальклор роднай яму Віцебшчыны, вывучаў асаблівасці мясцовай гаворкі, расшукваў дакументы па гісторыі Беларусі, пісаў вершы. Далёка не ўсе яго творчыя задумкі былі ажыццэўлены, але і тое, што ён паспеў зрабіць, паставіла яго на першае месца сярод даследчыкаў беларускай вуснапаэтычнай творчасці першай паловы XIX стагоддзя. Буйная яго праца «Погляд на паэзію беларускага народа», надрукаваная ў 1845 годзе ў часопісе «Rubon», была з энтузіязмам сустрэта тагачаснай грамадскасцю і станоўча ацэнена нашымі сучаснікамі. Так, Рамуальд Падбярэскі, які чытаў працу І. Храпавіцкага яшчэ ў рукапісе, захоплена ахарактарызаваў яе як «першы самастойны філасофскі погляд на паэзію беларускага народа, першае набліжэнне народа да ўсведамлення сябе ў сутнасці сваёй паэзіі». Сучасны польскі даследчык Тадэвуш Грабоўскі таксама дае высокую ацэнку працы Ігната Храпавіцкага, шчырага аматара народнай песні і папулярнага аўтара ведаў пра Беларусь.

На аўтарытэт І. Храпавіцкага неаднаразова спасылалася Рышард Вайцяхоўскі ў артыкуле пра асаблівасці беларускіх народных песень са збору М. Федароўскага. Асобныя аспекты дзейнасці І. Храпавіцкага знайшлі адлюстраванне ў працах беларускіх савецкіх вучоных В. Бандарчыка і Л. Малаш, А. Мальдзіса, У. Конана і інш. Як бачым, даследчыкі навукова-літаратурнага і грамадскага руху на Беларусі не абміналі ўвагай спадчыну фалькларыста, аднак пра яго жыццё не было сабрана ніякіх звестак. Невядомы былі нават даты нараджэння і смерці. Імя яго звязвалася з Каханавічамі (ліст да Рамуальда Падбярэскага, а таксама прыпіска ў канцы названага артыкула «Пісаў у Каханавічах у 1843 годзе», што паслужыла мне ключом да пошукаў).

І сапраўды, Каханавічы былога Дрысенскага, які тады пісаў, павету Віцебскай губерні (цяпер Верхнядзвінскі раён), як падаюць даведнікі рознага тыпу — старыя энцыклапедыі, гербоўнікі, памятна-рынакніжкі, а таксама матэрыялы Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва БССР, належалі старажытнаму беларускаму роду Храпавіцкіх недзе з XVI стагоддзя. З роду Храпавіцкіх выйшлі шматлікія кашталаны, старосты, сенатары, маршалкі, суддзі, генералы і дыпламаты Вялікага княства Літоўскага, а пазней і Маскоўскай дзяржавы. Храпавіцкія былі параднёнымі з многімі вядомымі ў гісторыі Беларусі родамі — Агінскімі, Радзівіламі, Жабамі, Плятарамі, Рыпінскімі і інш. Усе гэтыя звесткі мне здаюцца немалаважнымі для разумення духоўнага свету Храпавіцкага, яго грамадскіх сімпатый і сувязей, яго жыццёвага шляху.

Знешнія факты жыцця І. Храпавіцкага адлюстраваны ў шматлікіх афіцыйных дакументах, і ў тым ліку ў «Фармулярных спісах», якія знаходзяцца ў фондах Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва БССР, у справах Віцебскага губернскага дваранскага дэпутатскага сходу, канцылярыі Віцебскага губернскага статыстычнага камітэта. Праўда, яны не

даюць дакладных дат нараджэння і смерці. Іх удалося ўстанавіць, наведваючы Каханавічы, дзе на вясковых могілках уцалелі сціплыя гранітныя помнікі І. Храпавіцкаму і яго жонцы Саламеі Храпавіцкай з Чаховічаў, пра якую ёсць звесткі і ў архіўных матэрыялах. Надпіс на помніку павадамляе, што І. Храпавіцкі нарадзіўся 31 ліпеня 1817 года і памёр 25 снежня 1893 года.

Адукацыю Ігнат Храпавіцкі атрымаў у доме свайго бацькі, Яўстаха Іосіфавіча, камергера двара «яго імператарскай вялікасці». Звычайна таго часу малады Храпавіцкі падарожнічаў па краінах Захаду, пра што ўскосна сведчыць прыпіска да аднаго з яго вершаў, датаваная 1839 годам (напісаная ў акаліцах Рыма). Для характарыстыкі грамадскіх сімпатый І. Храпавіцкага істотным з'яўляецца той

шасцю галасоў (за — 206, супраць — 187) на з'ездзе дваран Віцебскай губерні. Крамольны праект не набыў сілы закона. Каб не даць яму ходу, царскія ўлады мелі шмат спосабаў, аднак гэты факт мае выключна важнае значэнне як для характарыстыкі стану грамадскай думкі ў Беларусі перад паўстаннем 1863 года, так і для разумення поглядаў Ігната Храпавіцкага, чалавека, які востра адчуваў асноўнае патрабаванне часу — неабходнасць скасавання прыгону.

Абставіны ў гэты час складаліся вельмі непамымна для яго творчасці: перастаў выходзіць часопіс «Rubon», у 1850 годзе быў арыштаваны і асланы на вечнае пасяленне ў Архангельскую губерню Рамуальд Падбярэскі, які так гарача падтрымліваў фалькларыстычны пачынанні Храпавіцкага. Храпавіцкі быў

скага народа» І. Храпавіцкі выказаў арыгінальную думку пра фальклорны гістарызм наогул і ў прыватнасці фальклору беларускага. Ён слухна лічыў, што шукаць у беларускай вуснай паэзіі апісаную палітычную падзею ці канкрэтны асоб — справа няўдзячная. Апрача некалькіх песень з нядаўняй тады французскай вайны збіральніку нічога істотнага не трапілася. Але народная паэзія беларусаў можа быць цікавай для гісторыка, які хацеў бы паказаць нам духоўнае жыццё народа, бо выразна адлюстраваны ў ёй звычаі, побыт, характары. Даследуючы беларускі фальклор, Храпавіцкі ўпершыню адзначыў вялікую колькасць забабонаў, паданняў, абрадаў, агульных для беларусаў і літоўцаў, што ён тлумачыў агульнасцю гістарычнага лёсу, доўгім жыццём у адной дзяржаве.

Цікавыя назіранні выказаны Храпавіцкім адносна бытавання народных твораў, іх каляндарнага прымеркавання. Ён дае трапінае апісанне «крывых вечароў» (два каляндарныя тыдні, калі вечарам не было нічога рабіць), калі шмат расказвалі казак, паданняў, а песні як бы адступалі на другі план. Затое ў цяплячшыя поры года асноўнае месца займала песня, яна звінела ў зялёных галях, у лугах і палях. У беларускай народнай паэзіі, піша даследчык, няма вобразу зімы, снягі і халады асацыююцца з бядой, нядоляй.

У артыкуле шмат песенных прыкладаў, якія характарызаваюць якасць таго вялікага фактычнага матэрыялу, якім карыстаўся даследчык і якія ў іншых яго запісах да нас не дайшлі. Прыклады вельмі ўдалыя, тэксты паэтычныя і разнастайныя. Яны пацвярджаюць думку аб навуковай добрасумленнасці збіральніка. Характэрна, што ён не абыходзіў твораў, у якіх адлюстроўвалася цяжкае жыццё працоўных:

**У чысценькім полі
Сіротынка жала, жала,
З соўнінкам размаўляла:
— Ох ты, соўнінко маё ясное!
Не было ж сонца ў найме,
Не пагадаеш сіраце!
У мяне мамка чужая
Ранішка пабуджаіць,
На ніўку пасылаіць.
— Ты дзяўчына-сіраціна,
Ці ж мая ў том віна?
Вінна твая гаспадыня,
Што рана пабуджаіць,
На ніўку пасылаіць.
Я ранішка ўзыйду —
Цябе на ніўцы найду,
Я познёнька зайду —
Цябе на ніўцы кіну.**

Таленавіты і ўдумлівы даследчык, Ігнат Храпавіцкі ўзняў шмат праблем беларускай фальклорнай спадчыны, якія распрацоўваюцца ў наш час і будуць цікавіць нарадзанаўцаў у будучым. Так, не сыходзяць з парадку дня праблемы ўзаемадзеяння літаратуры і фальклору, вытокаў народнай творчасці, шляхоў яе развіцця, чалавека і прыроды ў фальклору, фальклорнага гістарызму, традыцыйнай вуснапаэтычнай творчасці і пытанню этнагенезу беларусаў і шмат інш. Істотным для ацэнкі навуковай спадчыны Храпавіцкага з'яўляецца адбітак у ёй глыбокай, шчырай вагагі даследчыка да носьбітаў і стваральнікаў паэзіі — беларускіх працоўных, яго любоў да родных мясцін, роднай прыроды, цікавасць да гісторыі краю.

І. Храпавіцкі, як і іншыя прадстаўнікі рамантызму, быў перакананы ў высокім прызначэнні народнай творчасці як асновы для стварэння нацыянальнай літаратуры, нацыянальных форм духоўнага жыцця народа, верыў у блізкае «світанне новай эры» і сам быў вестуном гэтага світанна.

**Лія САЛАВЕЙ,
кандыдат філалагічных навук.**

Васільдзіч фальклорнай спадчыны

факт, што ў 1843 годзе ён быў абраны на грамадскую пасаду наглядчыка сельскіх «ссыпных магазінаў» Дрысенскага павету. Наглядчык гэтых магазінаў па службоваму абавязку павінен быў добра пазнаёміцца з жыццём і нядоляй сялянства, з надзеямі і патрэбамі вёскі. Таму, відаць, не выпадкова на такой нязначнай, нізавой пасадае апынуўся дзвіжца-шасцігадовы арыстакрат, дзедзіч найбольшага ў павеце маёнтка, — яго зацікаўленасць народнаўствам, спагадлівая адносіны да сялян былі агульнавядомымі. На гэтай грамадскай пасадае І. Храпавіцкі заставаўся да канца 40-х гадоў.

40-я гады з'яўляюцца перыядам найбольшай яго творчай актыўнасці, зацікаўленасці мовай, вуснапаэтычнай творчасцю, звычайна, гісторыяй беларускага краю. Увесь гэты час ён актыўна супрацоўнічаў у грамадска-літаратурным краязнаўчага напрамку часопісе «Rubon» (паводле старажытнай назвы ракі Дзвіны), які выдаваў сусед І. Храпавіцкага Казімір Андрэвіч Буйніцкі з мястэчка Дагды (цяпер Латвійская ССР). Праграму гэтага часопіса па-мастацку пераказаў І. Храпавіцкі ў вершы «Дзвіна», якім адкрываецца першы нумар.

Мяжа паміж 40-мі і 50-мі гадамі з'яўляецца пераломным пунктам у біяграфіі Ігната Храпавіцкага. Перамена адбылася, на жаль, не ў лепшы бок; бліскуча пачатая навукова-літаратурная дзейнасць не была прадоўжана, ва ўсякім выпадку не захавалася ніякіх звестак ні пра яго выступленні ў друку, ні пра навуковую работу з 50-х гадоў аж да канца жыцця. На маю думку, перамена была выклікана ціскам знешніх абставін, ізаляцыяй, а, магчыма, і непасрэдным умяшаннем адпаведных афіцыйных улад.

Справа ў тым, што якраз у студзені 1850 года Ігнат Храпавіцкі разам са сваімі аднадумцамі Сяргеем Убры і Юстынам Шчытам распрацаваў праект скасавання паншчыны і правёў яго боль-

адстаўлены з пасады наглядчыка ссыпных магазінаў і ні на якую іншую пасаду не выбіраўся аж да 1858 года. Чым займаўся Храпавіцкі ў гэты перыяд — невядома, дакументы падаюць толькі звесткі, што ў 1858 годзе ён увайшоў у склад губернскага камітэта для выпрацоўкі прапановаў па паляпшэнню быту прыгонных сялян. У 1859 годзе яго выбралі маршалкам дваран Дрысенскага павету. У 1861 годзе яму было аб'яўлена імператарскае «благоволенне» за карыснае садзейнічанне скасаванню прыгоннага права на сялян і двараных людзей, ён быў таксама ўзнагароджан медалём за працу па вызваленню сялян.

У 80-х гадах Ігнат Храпавіцкі быў абраны маршалкам дваран Віцебскай губерні і на гэтай грамадскай пасадае заставаўся да канца жыцця.

Храпавіцкі добра ведаў гісторыю беларускага народа, яго вуснапаэтычную спадчыну, збіраннем і вывучэннем якой ён займаўся вельмі рупліва. «Казалі мне, што ў Себежскім павеце кружыць нейкая песня пра татарскі напад, але дагэтуль не мог яе знайсці», — пісаў ён у заўвагах да свайго артыкула. Той факт, што І. Храпавіцкі планаваў выданне «Поўнага беларускага песнязбору», як вынікае з ліста Р. Падбярэскага, думаў над яго класіфікацыяй, сведчыць аб яго сур'ёзнай даследчыцкай і збіральніцкай працы. Цікавым з'яўляецца пажаданне Р. Падбярэскага, каб гэтае выданне песень было з нотамі, што паслужыла б справе стварэння прафесійнай беларускай музыкі. Гэта сведчыць пра высокі навуковы ўзровень планаванага выдання, пра шчырыя намеры складальніка захаваць спадчыну народа ва ўсёй паўнаце. Храпавіцкі спрабаваў правесці гістарычны прыняццё класіфікацыі для таго, каб разглядаць беларускі фальклор як дакумент гісторыі нашага краю. На вялікі жаль, «Песнязбор» не ўбачыў свету, невядомы і лёс рукапісаў.

У артыкуле «Погляд на паэзію белару-

ШКОЛА ШУКАЕ ТАЛЕНТЫ

Сямігадовы Жэня Лявада, сын трактарыста з калгаса імя Чкалава Светлагорскага раёна, залічаны ў першы клас сярэдняй спецыяльнай музычнай школы пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Аўтарытэтная камісія, якая прымала ў хлопчыка ўступныя экзамены, адзначыла яго таленавітасць.

Разам з Жэнем упершыню пераступяць парог школы Ігар Пяганаў з Наваполац-

ка, Ніна Хінец з вёскі Патрыкі Кобрынскага раёна, Ірына Крыўко з Лепеля і многія іншыя дзеці. Іх здольнасці адкрылі спецыялісты школы, якія выязджалі ва ўсе раёны рэспублікі.

— Такія «экспедыцыі за талентамі» мы праводзім рэгулярна на працягу ўсяго навучальнага года, — расказвае дырэктар школы В. Башура. — Нашы педагогі выязджаюць у раёны, дзе з дапамогай выкладчыкаў мясцовых дзіцячых музычных школ, работнікаў дзіцячых садоў адбіраюць найбольш здольных дзяцей, а затым накіроўваюць іх перадашкольную музычную падрыхтоўку. Такая практыка цалкам сябе апраўдала — у апошнія гады з перы-

феры мы атрымліваем вельмі добрае папаўненне.

Дададзім, што ў свой час імяна такія экспедыцыі адкрылі вядомых цяпер кампазітараў Ігара Лучанка, Эдуарда Зарыцкага і іншых выхаванцаў школы, якія прымнажаюць сёння яе добрую славу.

ВЯЧОРКІ Ў САЛОНЕ

Суботні вечар. Ва ўтульным салоне, сучасны інтэр'ер якога дапаўняюць дэкаратыўныя пано, кераміка, скульптура, мастацкія палотны, сабраліся іх аўтары, іншыя аматары мастацтва

раённага цэнтры Бярозы. Сярод іх — слесар аўтабазы С. Юркевіч, электрык Бярозаўскай ДРЭС Я. Іваноў, педагогі Я. Макаравіч і Р. Коўб, журналіст Я. Сяленя — усяго каля 60 чалавек. Яны прыйшлі сюды, каб абмеркаваць новыя работы сваіх таварышаў, паслухаць музыку.

Гасцямі салона ў гэты вечар былі юныя мастакі — члены студыі выяўленчага мастацтва раённага Дома піянераў. Яны прынеслі свае першыя работы па жывапісу і графіцы, лепшыя з якіх зоймуць месца на выстаўцы народнай творчасці. З цікавасцю разглядалі дзеці альбомы рэпрадукцый з карцін рускіх і савецкіх жывапісцаў, а потым разам з да-

рослымі абмяркоўвалі работы беларускіх мастакоў — удзельнікаў выстаўкі «У сям'і адзінай», прысвечанай 60-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі.

Толькі на Брэстчыне адкрыта дваццаць музычна-мастацкіх салонаў, прычым большасць з іх — на вёсцы. Жыхары невялікіх гарадоў і вёсак, дзе няма тэатраў, канцэртных залаў і музеяў, не заўсёды могуць пачуць праслаўленыя выканаўцаў, сустрэцца з мастацтвазнаўцамі, пабываць на выстаўках. Дапамагчы ім у гэтым, абудзіць цікавасць да мастацтва, да творчасці і закліканы такія салоны.

Я. ПАЛУШКІНА.

Піліп ПЕСТРАК

Беларуская літаратура панесла вялікую страту. 22 жніўня на 75-м годзе жыцця раптоўна памёр Піліп Сямёнавіч Пестрак, вядомы пісьменнік, член КПСС з 1926 года, удзельнік рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, заслужаны дзеяч культуры БССР.

У некралогу, падпісаным кіраўнікамі партыі і ўрада рэспублікі, дзеячамі навукі, культуры, літаратарамі Беларусі і Масквы, гаворыцца, што П. С. Пестрак нарадзіўся 14 лістапада 1903 года ў вёсцы Сакаўцы Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Разам з бацькамі ў гады першай імперыялістычнай вайны пераехаў у Паволжа. Вучыўся на бібліятэчных курсах у гімназіі, пасля — на рабфаку, некаторы час працаваў у валасным выканкоме. У 1920 годзе паступіў у Самарскі ўніверсітэт. Увосень 1921 года вярнуўся на радзіму. Там працаваў на лесопільні, лесарубам, служыў лесніком. У кастрычніку 1926 года ўступіў у члены Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. З 1927 года — сакратар Косаўскага падпольнага райкома, член Слонімскага акруговага КПЗБ, у 1933—1934 гадах — інструктар ЦК КПЗБ. Амаль 11 гадоў правёў у турмах буржуазнай Польшчы. У першыя гады Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у партызанскім руху на Беларусі. Затым працаваў начальнікам Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР, у Інстытуце літаратуры АН БССР, у Саюзе пісьменнікаў БССР.

П. С. Пестрак пачаў выступаць у заходне-беларускім друку з 1927 года як паэт. Га-

лоўная тэма яго вершаў — рэвалюцыйнае змаганне працоўных, мужнасць барацьбы тоў за шчасце і волю. Яго рамантычна-бунтарская паззія страсна клікала на змаганне за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне працоўных мас Заходняй Беларусі, за духоўнае абуджэнне прыгнечанага селяніна. Першая кніжка вершаў «На варце» выйшла ў 1940 годзе. Гераізму савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны зборнік паззіі «За сваю Айчыну» [1946 г.]. Значнай падзеяй у савецкай літаратуры стаў раман «Сустрэнемся на барыкадах» [1951—1954], у якім дадзена шырокая панарама жыцця і барацьбы народных мас Заходняй Беларусі за сацыяльныя правы, за ўз'яднанне з БССР, паказаны рост рэвалюцыйнай свядомасці рабочых і сялян, дзейнасць камуністаў-падпольшчыкаў, інтэрнацыянальная салідарнасць працоўных. Станоўчыя вобразы рамана захопляюць багатым духоўным зместам, партыйнай перакананасцю, самаахвярнай адданасцю народнай справе.

Нямала твораў П. С. Пестрак прысвяціў услаўленню сацыялістычнай рэчаіснасці [зборнікі апавяданняў і вершаў «Першыя ўсходы», «Неспадзяванак», «Лясная песня», «Сярод чаротаў», «Падарожжае», «Слова пра Мінск»].

Перамога новага ў жыцці і псіхалогіі насельніцтва заходніх абласцей паказана ў рамане «Серадзібор» і «Лесавічанка». За раман «Серадзібор» пісьменніку была прысуджана Літаратурная прэмія імя Я. Коласа.

П. С. Пестрак вядомы і як перакладчык твораў з рускай, украінскай і польскай літаратур.

П. С. Пестрак — вядомы грамадскі дзеяч. Ён быў дэпутатам Народнага сходу Заходняй Беларусі ў Беластоку, членам паўнамоцнай камісіі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР [1939 г.], дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР першага склікання, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР восьмага склікання. П. С. Пестрак прымаў актыўны ўдзел у літаратурным жыцці, з'яўляўся членам праўлення і членам прэзідыума Саюза пісьменнікаў БССР. Партыі і ўрад высока ацанілі грамадскую і літаратурную дзейнасць пісьменніка, узнагародзіўшы яго ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі Дружбы народаў, «Знак Пашаны» і медалямі.

Нас пакінуў выдатны пісьменнік, патрыёт-камуніст, чалавек шырай і шырокай душы. Светлая памяць аб П. С. Пестраку назаўсёды застаецца ў сэрцах усіх, хто яго ведаў, у памяці народа.

Анатоль АСТРЭЙКА

Пасля цяжкай працяглай хваробы 23 жніўня на 68-м годзе жыцця памёр вядомы беларускі паэт Анатоль [Акім Пятровіч] Астрэйка.

У некралогу, падпісаным кіраўнікамі партыі і ўрада рэспублікі, літаратарамі Беларусі і іншых Савецкіх рэспублік, гаворыцца: «А. Астрэйка нарадзіўся 11 ліпеня 1911 года ў вёсцы Пясочнае Капыльскага раёна Мінскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Скончыў двухгадовыя курсы пры Мінскім белпедтэхнікуме, вучыўся на літаратурным факультэце Мінскага педагагічнага інстытута. У 1930 годзе пачаў працоўную дзейнасць у рэдакцыі акруговай газеты «Чырвоная Полаччына», пасля супрацоўнічаў у рэдакцыях рэспубліканскіх газет.

У час Вялікай Айчыннай вайны працаваў адказным сакратаром сатырычнай газеты-

плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну». Па заданню штаба партызанскага руху двойчы накіроўваўся ў варажы тыл. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў некалькі гадоў працаваў у рэдакцыі часопіса «Вожык».

Першыя вершы А. Астрэйкі з'явіліся ў друку ў 1928 годзе. У 1940 годзе выйшаў зборнік яго паззіі «Слава жыццю». У 1943 годзе друкарня падпольнай слупкай газеты «Народны месцівец» надрукавала другі зборнік паэта «Слупкі пояса».

У пасляваенныя гады былі выдадзены зборнікі вершаў А. Астрэйкі «Крамлёўскія зоры», «Добры дзень», «Елка», «Зямля мая», «Песня дружбы», паэма для дзяцей «Прыгоды дзеда Міхеда», «Бацька мой Нёман», «Сэрца насцеж», «Цвіціце, верасы», «Зямная Слушчына».

Творчай манеры А. Астрэйкі характэрны шчыры лірызм, пошук яркага народнага слова, палымяны патрыятызм, услаўленне гераічнага ратнага і працоўнага подзвігу савецкіх людзей.

А. Астрэйка ўнёс прыкметны ўклад у стварэнне папулярных беларускіх песень. Сталі шырока вядомыя песні на словы паэта «Ой, Нёман, ой, бацька мой Нёман», «Песня пра Заслонава», «Шоўкавыя травы», «Песня мінаеўцаў» і іншыя. Плённа працаваў Астрэйка ў галіне дакументальнага кіно. Шматлікія творы паэта перакладзены на рускую мову і іншыя мовы народаў СССР.

А. Астрэйка прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. За заслугі перад Радзімай узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны» і медалямі.

Нас пакінуў таленавіты паэт, добры таварыш, сардэчны і просты чалавек. Імя Анатоль Астрэйкі назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах».

МУЗЫКА ФАРБАУ

Прыгожы твар, абрамлены цёмнымі, крыху кучаравымі валасамі. Вочы, у якіх можна патануць... Такой запомнілася мне з першай сустрэчы мастачка Нінель Шчасная.

У майстэрні бачу знаёмыя карціны, перад якімі падоўгу затрымлівалася на выстаўках. «Капек», «Ля агню», «Адзінокая», «Міраж», «Бухара», заўважаю і іншыя, мне яшчэ невядомыя.

Ля сцяны стаяла вялікае незакончанае палатно. На ім адлюстраваны магутныя ствалы высокіх дрэў, ахутаныя шызавата-ліловым туманам. У шафе з кнігамі ўвагу прыцягвае графічны партрэт. Ён здаўся мне знаёмым. Дзяўчынка ў пушыстым арзоле змяняў шапачкі, шырока раскрыўшы вялікія цёмныя вочы, здзіўлена, з надзеяй і верай глядзела ў свет. Гэта ж «Снягірок!» Ён, як дзве кроплі вады, быў падобны на гаспадыню дома...

— Снягірком празвалі мяне сябры. Потым я так назвала і аўтапартрэт, — растлумачыла мастачка.

Сядзею за стол. Гаспадыня частуе духмяным чаем з мяты.

— Ведаеце, — задумліва гаворыць Нінель, — усяго адзін дзень на тыдзень маю магчымасць прысвяціць сябрам, знаёмым. Увесь астатні час працякую. Пішу вельмі павольна.

— Колькі ж часу ідзе на адну карціну?

— Прыкладна год.

— Усіх уражвае ваша тэхніка. Адлюстраванне здаецца аб'ёмным, яго нібы дыхае, пранізана паветрам, рухам. Падыходзіш да яго і бачыш — яно складаецца з дробных кропак фарбы.

— Тут няма, вядома, ніякай тайны. Усё вельмі проста. — Мы падышлі да незакончанага карціны. — На палатно я наносу мнаства слаёў фарбы. Прыкладна сорок. Работа гэта карпатлівая. Таму і часу патрабуе шмат.

Разглядаючы выданні па мастацтву, што запаўняюць кніжныя паліцы, бяру ў рукі забаўную дзіцячую, маляўнічую, сакавітую, вясёлую кніжку. Чытаю: «Матрошкіны казкі», мастак Н. Шчасная.

— Кніжкі я таксама афармляю. Пакуль іх, праўда, няшмат, у асноўным дзіцячыя. Люблю маляваць для дзяцей. На кнігу неабходна затраціць недзе каля паўгода. А дзе ўзяць час? — уздыхае мастачка.

— На адной з рэспубліканскіх выставак я ўбачыла партрэт паэта Дубоўкі. Дабрата і ўзвышанасць вобраза краналі гледачоў. Аўтара пазнала адразу...

— Гэта — адзіная карціна, якую я напісала за тыдзень, — ажывілася Шчасная. — З сям'ёй Дубоўкі мяне пазнаёміла сяброўка. Помню, да нас насустрач выйшаў высокі, стройны чалавек, з такой цудоўнай, шырокай сівой барадой і на дзіва маладым, прыгожым тварам, яснымі, добрымі блакітнымі вачамі... Гаспадары накрылі стол. Мы разгаварыліся.

Мастачка замаўчала, успамінаючы падрабязнасці сустрэчы.

— Я праніклася глыбокай павагай да гэтага чалавека. Вырашыла тады: абавязкова напішу яго! Я ўспрыняла яго як мудрага, добрага чалавека, як Настаўніка — такім яго і паказала... Партрэту надала каларыт цёмнай зеляніны, прыроды нашай Беларусі, паказваючы тым блізкасць паэта да роднай зямлі, свайго народа.

— А што азначае надпіс «Дубоўка ад вучняў» унізе карціны? — спытала я.

— Калі я малявала Дубоўку, на ім была белая льняная кашуля і гальштук з беларускім арнамантам, — тлумачыць Нінель. — Выпадкава гальштук адварнуўся, і на зваротным баку я ўбачыла гэты надпіс...

Аказваецца, дзеці з той школы, дзе вучыўся паэт, вырашылі стварыць у сябе літаратурны музей і прысвяціць яго слаўтаму земляку. Паміж школьнікамі і Дубоўкам завязалася ажыўленая перапіска. Паэт псылаў туды кнігі. Дзеці таксама слаў яму падарункі. Адным з іх быў гальштук з надпісам, вышыты школьнікамі.

Так, здавалася б, нечаканая выпадковасць дапамагла знайсці вобраз, падказала кампазіцыйнае рашэнне.

— Нінель, як да вас прыходзяць задумы карцін? «Міраж» або, скажам, «Лясная», «Сланечнік», «Ля вогнішча» — яны такія розныя.

— «Міраж» я ўбачыла ў сне. Але такое са мной здарылася аднойчы, — з усмешкай адказала мастачка. Затым сур'ёзна працягвала: — Задумы нававаюць уласныя назіранні і роздумы, абагульненні ўбачанага і перажытага. Вось у карціне «Ля вогнішча», — гэта палатно ў фарбах ад аранжава-жоўтай да цёмна-сіняй знаходзілася побач з прыгожымі, на дзіва пляшчотнымі па каларыту вітражамі, яшчэ больш выразна выдзяляючыся на іх фоне, — я кажу аб разнастайнасці нашага свету. Што прымушае чалавека быць менавіта такім, а не іншым? Як сам ён успрымае сябе? На кожным пэўным жыццёвым этапе адбываецца пераацэнка каштоўнасцей, чалавек дае ацэнку сабе і сваім дзеянням. Аб усім гэтым карціна.

Як гэта ўдалося адлюстравать — вырашаць гледачам. Я ж паспрабавала выказаць мовай жывапісу тую думку, якія хваляюць мяне, і пытанні, якія задае ў пэўныя моманты жыцця сабе кожны з нас...

Нашу ціхую гутарку парушыў званок у дзверы. Прышлі сябры. Пачалася ажыўленае і шумнае абмеркаванне нядаўняй творчай паездкі беларускіх мастакоў па гарадах Сібіры.

А заўтра мастачку чакалі пэндзаль і фарбы, серабрысты туман, адыходзячыя ўдалачынь дрэвы, — ужо створаны свет складаных перажыванняў і настрояў і яшчэ нязведаны, які ёй трэба будзе спасцігнуць, перакласці на музыку фарбаў і, зрабіўшы апошні мазок, падарыць нам, гледачам.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА.

ВЫСТАЎКА АКВАРЭЛІ

«Пяцігодка вялікіх будоўляў» — так называецца пятая Усеагульная выстаўка акварэлі, якая адкрылася ў Цэнтральнай выставачнай зале Масквы. У экспазіцыі прадстаўлена звыш тысячы работ 410 аўтараў. Аснову яе складаюць творы, якія раскажваюць пра ўдарныя будоўлі пяцігодкі.

Шырока прадстаўлены тут беларускія акварэлісты. «Успаміны аб Венгры» — так назвала сваю глыбока псіхалагічную работу заслужаны дзеяч мастацтваў рэспублікі Раіса Кудрэвіч. Радуюць вока акварэлі «Мінскія далечыні» і «Зямля» з серыі «Шматпакутная зямля Беларусі», прадстаўленыя ў экспазіцыі Юрыем Нежурой. Прыцягваюць увагу работы заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі Аляксандры Паслядовіч і іншых мастакоў.

«АФІНЫ—МАСКВА»

Падрыхтоўка да Алімпіяды-80 закранае ўсё большую колькасць людзей у нашай краіне. Будаўнікі ўзводзяць спартыўныя аб'екты і гасцініцы, работнікі сферы абслугоўвання вучаць замежныя мовы і цікавяцца густамі будучых гасцей, мастакі ствараюць для прадпрыемстваў эскізы вырабаў з алімпійскай сімволікай... Усе зацікаўлены, усе клапаціцца. Аднак не будзе памылкай сказаць, што чаканне Алімпійскіх гульняў у Маскве найбольш хваляючае менавіта для спартсменаў.

Улічваючы агульную цікавасць да будучай Алімпіяды, рэспубліканская газета «Фізікультурнік Беларусі» праводзіць сімвалічны лёгкаатлетычны прабег па маршруту «Афіны—Масква» (1978 год) з прамежкавымі фінішамі ў алімпійскіх гарадах Кіеве, Мінску, Таліне, Ленінградзе, прысвечаны 60-годдзю БССР і Камуністычнай партыі Беларусі.

Удзельнічаць у гэтых масавых завочных спаборніцтвах будуць фізікультурнікі і члены спартыўных клубаў, а таксама ўсе жадаючыя. У праграму ўваходзяць бегавыя віды лёгкай атлетыкі.

Для ўзнагароджання лепшых калектываў рэдакцыя газеты «Фізікультурнік Беларусі» заснавала пяць памятных прызёў.

Вынікі завочнага прабегу будуць падведзены ў снежні 1978 года.

БЕЛАРУСКІЯ СПАРТСМЕНЫ— ЧЭМПІЁНЫ І ПРЫЗЁРЫ АЛІМПІЯД

Спартсмены нашай рэспублікі былі ў складзе зборных каманд ССРСР на ўсіх легіх Алімпійскіх гульнях, пачынаючы з 1952 года. Вось хто праславіў савецкі спорт на Алімпіадах.

1956 ГОД. МЕЛЬБУРН, XVI ГУЛЬНІ

Сярэбраны медаль у кіданні молата атрымаў мінчанін Міхаіл Крываносаў. Гэта была першая алімпійская ўзнагарода, заваяваная спартсменам з Беларусі.

1960 ГОД. РЫМ, XVII ГУЛЬНІ

Чэмпіёны — Алег Караваеў (класічная барацьба), Леанід Гейштар і Сяргей Макаренко (вяславанне на каноэ-двойцы), Таццяна Пятрэнка (Самусенка) — фехтаванне (камандныя спаборніцтвы).

Сярэбраныя прызёры — Уладзімір Гараеў (у трайным скачку) і Мікалай Мілігула (у камандзе гімнастаў).

Бронзавыя прызёры — Арнольд Чарнушэвіч і Аляксандр Паўлоўскі (у камандзе шпакыстаў).

1964 ГОД. ТОКІО, XVIII ГУЛЬНІ

Чэмпіёны — Рамуальд Клім (кіданне молата), Аляксандр Мядзведзь (вольная барацьба), Алена Валчэцкая (у камандзе гімнастак і ў апорным скачку).

Сярэбраны прызёр — Таццяна Самусенка (у камандзе фехтавальшчыц).

1968 ГОД. МЕХІКА, XIX ГУЛЬНІ

Чэмпіёны — Алена Новікава (Бялова) — у камандных і асабістых спаборніцтвах (на фехтаванні), Аляксандр Мядзведзь (вольная барацьба), Ларыса Петрык (у камандзе гімнастак і ў вольных практыкаваннях), Таццяна Самусенка (у камандзе фехтавальшчыц).

Сярэбраныя прызёры — Рамуальд Клім (кіданне молата), Аляксей Ніканчыкаў і Юрый Смалякоў (у камандзе шпакыстаў).

Бронзавыя прызёры — Віталій Пархімовіч (стральба кулявая) і Ларыса Петрык (гімнастыка, спаборніцтвы на бярвяне).

1972 ГОД. МЮНХЕН, XX ГУЛЬНІ

Чэмпіёны — Вольга Корбут (у камандзе гімнастак, вольныя практыкаванні і на бярвяне), Аляксандр Мядзведзь (вольная барацьба), Віктар Сідзьяк (асабістыя спаборніцтвы шаблістаў), Алена Бялова і Таццяна Самусенка (у камандзе фехтавальшчыц), Мікалай Гарбачоў (вяславанне, байдарка-двойка), Тамара Лазаковіч і Антаніна Кошаль (у камандзе гімнастак), Іван Ядзешка (баскетбол).

Сярэбраныя прызёры — Вольга Корбут (гімнастыка, практыкаванні на брусах), Тамара Лазаковіч (гімнастыка, практыкаванні на бярвяне), Аляксандр Малееў і Уладзімір Шчукін (у камандзе

гімнастаў), Віктар Сідзьяк (у камандзе шаблістаў), Уладзімір Лавецкі (лёгкае атлетыка — у эстафеце 4×100 метраў).

Бронзавы прызёр — Тамара Лазаковіч (гімнастыка, шматбор'е і вольныя практыкаванні).

1976 ГОД. МАНРЭАЛЬ, XXI ГУЛЬНІ

Чэмпіёны — Аляксандр Газаў (кулявая стральба), Алена Бялова (у камандзе фехтавальшчыц), Уладзімір Камінскі (у каманднай шасейнай велогонцы), Вольга Корбут (у камандзе гімнастак), Уладзімір Раманоўскі (вяславанне на байдарцы-двойцы на 1000 метраў), Віктар Сідзьяк (у камандзе шаблістаў), Валерый Шарый (цяжкае атлетыка).

Сярэбраныя прызёры — Аляксандр Кядзяраў (кулявая стральба), Вольга Корбут (гімнастыка, практыкаванні на бярвяне), Сяргей Каплякоў (плаванне, эстафета), Уладзімір Раманоўскі (вяславанне на байдарцы-двойцы на 500 метраў), Аляксандр Раманькоў (асабісты турнір рапірыстаў).

Бронзавыя прызёры — Уладзімір Алейнік (у скачках у вадку з вышыні), Алена Бялова (асабісты турнір фехтавальшчыц), Яўген Гаўрыленка (лёгкае атлетыка, 400 метраў з бар'ерамі), Аляксандр Касяноў (скачкі ў вадку з трампліна) і Віктар Сідзьяк (асабісты турнір шаблістаў).

ЭКСЛІБРЫСЫ ДЛЯ МУЗЕЯ

Па-мастацку выкананы кніжны знак з'яўляецца пакуль што прывілеяй прыватных бібліятэк, але ў апошнія гады ўсё часцей сустракаюцца экслібрысы грамадскіх і дзяржаўных бібліятэк.

Сёлета Добраахвотнае таварыства аматараў кнігі БССР сумесна з Беларускай дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны правялі конкурс на лепшы экслібрыс для бібліятэкі музея. 17 мастакоў з розных гарадоў Саюза даслалі 30 праектаў, у якіх яны імкнуліся адлюстраваць гераічны подзвіг савецкага народа ў час другой сусветнай вайны.

Журы, у склад якога ўваходзілі члены Саюза мастакоў ССРСР, прадстаўнікі праўлення таварыства кнігалюбаў і адміністрацыі музея, прысудзіла дзве другія прэміі праектам, аўтарамі якіх з'яўляюцца вядомыя майстры кніжнага знака Ф. Малібажэнка (Новарасійск) і Я. Сінілаў (Камышын). Іх экслібрысы найбольш выразна і лаканічна сімвалізуюць веліч тых незабыўных дзён 1945 года.

Трэцяя прэмія прысуджана маладому віцебскаму мастаку Ю. Баранаву. У кампазіцыі яго праекта адлюстраваны помнікі ў гонар перамогі нашага народа над фашыскай Германіяй і ахвярам вайны, што ўстаноўлены на тэрыторыі Беларусі.

Пяць мастакоў узнагароджаны заахвочвальнымі дыпломамі рэспубліканскага праўлення таварыства кнігалюбаў. Гэта Л. Анцімонаў (Віцебск), В. Вячэрскі (Кіеў), Г. Грак (Мінск), У. Мар'ін (Томск) і М. Шамрыла (Луцк). Цікавы, змястоўны праект у тэхніцы афарту выканаў Л. Анцімонаў. Польша Вечнага агню на першым плане кампазіцыі асвятляе суровыя твары трох салдат, за якімі бачна басконцае мноства касак іншых войнаў. Сюжэт успрымаецца па-рознаму. Гэта і тыя салдаты, што ішлі на смяротны бой з ненавісным ворагам, ішлі да вечнай славы. Гэта і сённяшнія воіны Савецкай Арміі, што стаяць на варце стваральнай працы савецкага народа...

Міхась МІНКЕВІЧ.

Экслібрысы М. ШАМРЫЛЫ (Луцк), Ю. БАРАНАВА (Віцебск), Ф. МАЛІБАЖЭНКИ (Новарасійск).

Гумар

Амерыканская турыстка наведла дом, дзе нарадзіўся Шэкспір. На зваротным шляху, стоячы на чыгуначнай платформе, яна сказала сяброўцы:

— Падумаць толькі, Джэйн! На гэтай жа самай платформе стаяў некалі бесмяротны геній!

Бабуля пытаецца ў маленькага Арне:

— Хто гэта разбіў акно?

— Мама. Але вінаваты

тата. Ён прысеў, калі талерка ляцела ў яго галаву.

Да дырэктара тэатра звяртаецца пажылы акцёр:

— Мсье, я служу ў гэтым тэатры ўжо дваццаць год, і мне здаецца, што вы маглі б падумаць аб паляпшэнні майго матэрыяльнага становішча...

— Добра, я распараджуся, каб вам адалі ўсе ролі, у якіх даводзіцца есці на сцэне.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1259

Прыгожа цяпер у лесе. Асабліваю радасць прыносяць сустрэчы з прыродай дзецям. Цікава самім збіраць ягады, знайсці прыгожую кветку, пад шапацце лістоў паслухаць казку, пабегаць... Гэты здымак зроблены У. МЯЖЭВІЧАМ на дачы мінскага дзіцячага сада № 102. Выхавацельніца Міраслава ПАЦ расказвае дзецям казку.